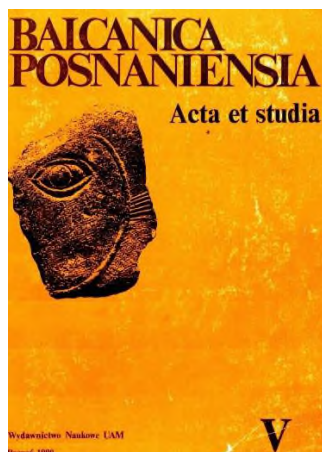

Pająkowski Włodzimierz, *Historia Pelagonów. Stan badań*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 1990, t. 5, s. 33–46.

<https://doi.org/10.14746/bp.1990.5.3>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/52682>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

<http://bch.amu.edu.pl>

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024). Total value of the project: PLN 247,236.00. Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIWERSYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

HISTORIA PELAGONÓW. STAN BADAŃ

WŁODZIMIERZ PAJĄKOWSKI

ABSTRACT. Pająkowski Włodzimierz, *Historia Pelagonów. Stan badań* (History of Pelagons. The present state of research). Balcanica Posnaniensia. Acta et studia, V, Poznań 1990, Adam Mickiewicz University Press, pp. 33 - 46. ISBN 83-232-0007-6. ISSN 0239-4278. Polish text with a summary in English.

The sources for the history of Pelagons and the hitherto conceptions of its reconstruction. A proposal of a reconstruction of the history of Pelagons.

Włodzimierz Pająkowski, Institute of History of Adam Mickiewicz University, ul. Św. Marcin 78, 61-809 Poznań, Polska Poland.

Na Pelagonów — północnych sąsiadów starożytnej Macedonii — nie zwrócono dotąd większej uwagi. Obecny stan wiedzy o Pelagonach jest w związku z tym pełen luk, niejasności i nader hipotetycznych ustaleń. Dotyczy to zarówno zagadnienia siedzib, pochodzenia, jak i historii Pelagonów¹.

U podstaw tego stanu rzeczy leżą źródła, które są nieliczne, fragmentaryczne, zatem i wieloznaczne w interpretacji. U Homera na przykład brak wzmianki na temat Pelagonów, ale wśród sprzymierzeńców Trojan przybyłych z Europy wymienia on dwa oddziały Pajonów; nad jednym z nich stał Pyraichmes², nad drugim

¹ E. Oberhummer, *Pelagonia*. Pauly-Wissowa-Kroll, Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft XXXVII, 1, col. 242 - 243 (Stuttgart 1937) s. v.; F. Papazoglu, *Herakleja i Pelagonija* [Héraclée et Pélagonie], *Živa Antika* IV, Skopje 1954, s. 308 - 345; tejże, *Makedonski Gradovi u Rimsko doba*, Skopje 1957, s. 199 - 211 wg indeksu s. v. *Pelagonija*; I. Mikulčić, *Pelagonija u svetlosti arheoloskih nalaza. Od egejske seobe do Augusta*, Skopje 1966; T. Spiridonov, *Al. Fol, Istoričeska geografija na Trakijskite plemena do III v. pr.n.e.*, Sofija 1983, I, 1, s. 50 - 51, 89, 105; I. Venedikov, *Zemite po srednija Vardar. Prinos k'm anticnata geografija na Makedonija*, Skopje 1943 s. 6 - 22; G. Kacarov, *Peonija. Prinos k'm starata etnografija i istorija na Makedonija*, Sofija 1921, s. 8; H. Kiepert, *Formae Orbis Antiqui*, XVI, XVII; D. Detshev, *Die thrakischen Sprachreste*, 2 Auflage, Wien 1976, s. 351 s.v. *Pajones*; W. Tomaschek, *Die alten Thraker. Eine ethnologische Untersuchung*, Wien 1980, s. 13 - 19; A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier*, I, Wien 1957, s. 261 s. v. *Pelagones*.

² Homeri *Illias*, ed. G. Dindorf, Lipsiae 1910, II, 848 (cyt. Hom. III.).

zaś Asteropajos, syn Pelegona (albo Pelagona), syn boga rzecznoego Aksiosa i Periboi³. W osobie Pelagona/Pelegona mielibyśmy więc do czynienia z eponimem późniejszych Pelagonów. Brak jednak wzmianek u późniejszych historyków (Herodota, Tukidydesa), u których przecież wzmiankowani są wielokrotnie Pajonowie i wielu innych sąsiadów Pelagonów. Pierwsze historyczne świadectwo na temat Pelagonów znajdujemy dopiero w dwóch napisach z Aten; pierwszy z nich, datowany na rok 365/364 p.n.e., zawiera treść uchwały Ateńczyków o nadaniu proksenii i euergetii nie znanemu z imienia władcy Pelagonów Π[...τὸν Πε]λαγόνων Βασιλέα]⁴. Drugi z kolei napis, datowany na rok 363/362 p.n.e., zawiera zapis uchwały na temat euergetesa Ateńczyków imieniem Menelaos Pelagon (Μενέλαος Πελαγόν). Euergetię otrzymał za pomoc, którą okazał Ateńczykowi Tymoteuszowi w okresie wojny z Amfipolis i Chalkidejczykami⁵. W badaniach nad historią Pelagonów wielką rolę odegrać miał również pewien napis z Ilion, datowany na około 350 r. p.n.e., w którym z kolei podkreśla się zasługi wyświadczone temu miastu przez Menelaosa syna Arrabajosa Ateńczyka⁶. Pelagonia i Pelagonowie pojawiają się w źródłach ponownie dopiero w roku 217 p.n.e. i to jako przedmiot pretensji wysuwanych przez władcę Ilirów Skerilaidasa pod adresem władcy macedońskiego Filipa V⁷. Kolejne wiadomości na temat Pelagonii przypadają na okres I, II⁸ oraz III wojny macedońskiej, kiedy to po upadku państwa macedońskiego Rzymianie podzielili jego terytorium na cztery dzielnice; Pelagonia wraz z Eordają, Elimią, Lynkestydą, Tymfają i Atintanią złożyły się na IV dzielnicę⁹. Liczne są również informacje na temat Pelagonii w okresie rzymskim (po powstaniu prowincji Macedonii)¹⁰, nie zawierają one jednak danych o jej wcześniejszej, przedrzymskiej historii.

Tak przedstawia się podstawa źródłowa do badań nad historią polityczną Pelagonów w okresie przedrzymskim. W dokumentacji źródłowej spostrzegamy znaczną lukę; napisy z Aten odnoszą się bowiem do okresu 365/364 i 363/362 p.n.e., wskazując na istnienie niezawisłego państwa Pelagonów na czele z królem i na istnienie stosunków między Pelagonami a Atenami. W tym to czasie sąsiadująca z Pelagonią

³ Hom. *Ill.* XXI, 140.152.159; Oberhammer, *Pelagonia*; Mayer, *Die Sprache*, s. 261 s.v. *Pelagones*.

⁴ *Inscriptiones Graecae* vol. II, 1 (ditio minor) ed. J. Kirchner, 1913, 190; W. Fergusson, *The Introduction of the Secretary cycle*, *Klio* 14, 1915, s. 393 przypis 55; Papazoglu, *Pelagonija*, s. 324, przypis 55; teże, *Makedonski Gradovi*, s. 199, 200, 201; Mikulčić, *Pelagonija*, s. 72.

⁵ *Inscriptiones Graecae* II¹, 1, 110; G. Dittenberger, *Sylloge Inscriptionum Graecarum*⁴, 174; Papazoglu, *Makedonski Gradovi*, s. 200; teże, *Pelagonija*, 324.

⁶ Dittenberger, *Sylloge Inscriptionum Graecarum*, nr 188.

⁷ Polybii *Historiae*, ed. Th. Büttner-Wobst, Lipsiae, V, 108.

⁸ Titi Livii *Ab urbe condita libri*, ed. Weissenborn-M. Müller, Lipsiae, XXVI, 25; XXXI, 28; 33.34.39.40 (cyt. Liv.).

⁹ Liv. XLV, 30.; Strabonis *Geographica*, ed. A. Meineke, Lipsiae, VII, frg. 48; Diodori *Bibliotheca Historica*, ed. Vogel, Lipsiae, XXXI, 8, 8.

¹⁰ Szczegółowe zestawienie tych wiadomości i opracowanie zagadnienia rozwoju życia miejskiego Pelagonii w okresie rzymskim, por. Papazoglu, *Makedonski Gradovi*, s. 200 - 211.

Macedonia przeżywała przewlekły kryzys polityczny, któremu kres położył dopiero Filip II. Z kolei napis z Ilion, przypadający na około 350 rok p.n.e., wskazuje na istnienie stosunków między Atenami i Ilion w Anatolii. Nad Macedonią panował w tym okresie Filip II, który, jak dobrze wiadomo, znacznie rozszerzył państwo macedońskie. Wiadomości przypadające na rok 217 p.n.e. i lata następne, aż do podboju rzymskiego, wskazują już niezbicie na to, że Pelagonia znajdowała się pod panowaniem Macedonii, stanowiąc część składową państwa macedońskiego.

W dotychczasowych badaniach nad historią Pelagonów szczególną rolę odegrać miały poglądy W. Dittenbergera, który osobę Menelaosa syna Arrabajosa Ateńczyka z napisu z Ilion skojarzył z osobą władcy Lynkestów noszącym także imię Arrabajos¹¹, uznając Menelaosa za syna Arrabajosa władcy Lynkestów. Także Menelaosa Pelagona z napisu z Aten uznał za członka dynastii panującej nad Lynkestami, Lynkestów zaś za część Pelagonów¹². Dodać należy, że imię Arrabajos, ponieważ w innych rejonach Macedonii, zwłaszcza Macedonii Dolnej, występuje jakoby nader rzadko, uznano z czasem za charakterystyczne dla onomastyki górnomacedońskiej¹³. Wielu badaczy przychyli się do poglądów W. Dittenbergera, między innymi E. Oberhummer¹⁴, który historię Pelagonów zaczyna od wzmianki Homera na temat Pelagona, ojca Asteropajosa¹⁵, konstatując następnie, że Pelagonowie pojawiają się w źródłach po raz pierwszy dopiero w związku z wojną Skerdilaidasa z Filipem V w 217 roku¹⁶. Dla E. Oberhummera jest oczywiste, że Pelagonia w III wieku p.n.e. była pod władaniem Macedonii, nie dochodzi jednak ani okoliczności, ani chronologii tego wydarzenia.

Co się jednak tyczy koncepcji interpretacyjnej W. Dittenbergera, rozwinięcie której znajdujemy u E. Oberhummera, to stwierdzić należy, że przyporządkowanie osoby Menelaosa Pelagona i Menelaosa syna Arrabajosa Ateńczyka do pocztu panujących nad Lynkestami tylko na podstawie brzmienia imienia ojca Menelaosa - Arrabajos, zdaje się być dość ryzykownym zabiegiem interpretacyjnym. Przecież osoby te występują w źródłach mających charakter dokumentów oficjalnych, trudno przeto o pomyłkę w redakcji. Skoro więc Menelaos określony jest jako Pelagon, to tak zapewne należy interpretować jego przynależność plemienną czy polityczną. Być nawet może, że Menelaos Pelagon i Menelaos

¹¹ Thucydidis *Historiae*, ed. H. S. Jones-J. E. Powell, Oxoniae, IV. 124.

¹² Dittenberger, *Sylloge*⁴, 188; Papazoglu, *Pelagonija*, s. 324, przypis 58.

¹³ Chr. Habicht, *Zwei Angehörige des Lynkestischen Königshauses*, *Ancient Macedonia II*, Thessaloniki 1977, s. 45 przypis 3 i 4; I. I. Russu, *Macedonica*, *Ephemeris Dacoromana VIII*, 1933, 173 - 174; J. Kalleris, *Les anciennes Macédoniens I*, Athen 1954, s. 289.

¹⁴ Oberhummer, *Pelagonia*, col. 2424; Habicht, o.c., s. 512; F. Geyer, *Menelaos*, *RE XV* (1931) col. 840; C. J. Beloch, *Griechische Geschichte*, III², 2, 1923, s. 76 - 77; R. Werner, *Geschichte des Donau-Schwarzmeer-Raumes im Altertum. Abriss der Geschichte antiker Randkulturen*, München 1961, s. 89, 1.

¹⁵ Hom. *Ill.* jak wyżej przypis 3.

¹⁶ Pol. V, 108.

syn Arrabajosa Ateńczyka to osoby identyczne, a przynajmniej spokrewnione. Nie należy też wykluczać, że są spokrewnione z nie znanym z imienia królem Pelagonów, o którym wspomina ateński napis. Niewykluczone więc, że mamy do czynienia z grupą osób związanych z domem panującym nad Pelagonami. W tym też kierunku poszły badania D. Kanatsoulisa¹⁷ i H. Bentsona¹⁸; autorzy ci stoją na stanowisku, że znani z napisów Menelaos Pelagon i Menelaos syn Arrabajosa Ateńczyka byli władcami Pelagonów. Z kolei N.G.L. Hammond wskazuje na kontakty Menelaosa Pelagona z Ateńczykami, które, jak podkreśla, mogły być przyczyną jego wypędzenia z kraju. Z wywodów tego autora nie wynika jednak jasno, czy wyparcie władców Pelagonów z Pelagonii było skutkiem naporu Macedończyków czy Ilirów¹⁹.

Bardziej rozwiniętą koncepcję historii Pelagonów przedstawili F. Papazoglu i I. Mikulčić; autorzy ci zgodnie stwierdzają, że istniało niezawisłe, odrębne królestwo Pelagonów już w pierwszej połowie IV wieku p.n.e. Według F. Papazoglu odrębność polityczna Pelagonów zdaje się wynikać ze wzmianki Pliniusza, który podaje, że Pelagonia i Pajonia zabezpieczyły niegdyś Macedonię przed Tribalami²⁰. Wprawdzie wzmianka u Pliniusza nasuwa kolejne problemy interpretacyjne, można jednak przyjąć, że oddzielne traktowanie Pajonów i Pelagonów w jej świetle jest faktem, a ten z kolei może mieć pewne znaczenie dla tezy o istnieniu niezawisłej struktury politycznej Pelagonów. Co się tyczy zagadnienia upadku autonomii Pelagonów, to zostali oni podbici przez sąsiednich Pajonów, których państwo w pierwszej połowie IV wieku p.n.e. przeżywało rozkwit. Zależność Pelagonów od Pajonów daje się według F. Papazoglu wydedukować z tych danych, które Pelagonów określały mianem „ludu pajońskiego”²¹. Podbój Pelagonów nastąpił za rządów Agisa w Pajonii. W granicach Pajonii Pelagonia pozostać miała do panowania Antygonosa Gonatasa, który przyłączył Pajonię do Macedonii²². F. Papazoglu zmieniła z czasem pogląd na temat upadku Pajonii, dochodząc do wniosku, że Pajonia pozostała wolna aż do panowania Demetriusza II w Macedonii. Kres jej niepodległości położyli dopiero Dardanowie²³. Należy stwierdzić, że Pelagonia w tym okresie, to znaczy okresie panowania Demetriusza II, była już jednak z pewnością pod pa-

¹⁷ D. Kanatsoulis, *He Makedonia méchri toū thanátou Archeldáu*, Thessaloniki 1964, s. 48 - 70.

¹⁸ H. Bengtson, *Griechische Geschichte*, München 1960, s. 276, 1.

¹⁹ N. G. L. Hammond, *A History of Greece, to 322 B.C.*, Oxford 1959, s. 537.

²⁰ C. Plinii Secundi *Naturalis Historia*, ed. Mayhoff, Lipsiae (cyt. Plin.) IV, 33.

²¹ Str. VII frg. 38.

²² Papazoglu, *Pelagonia*, s. 326; tejsze, *Makedonski Gradovi*, s. 200; tejsze, *Politička organizacija Ilira u vreme njihove samostalnosti*, w: *Simpozijum o Ilirima u antičko doba*, Sarajevo 1967, s. 15; C. Schütt, *Untersuchungen zur Geschichte der alten Illyrier*, Breslau 1910, s. 68; W. W. Tarn, *Antigonos Gonatas*, Oxford 1913, s. 173, 320, 365; B. Lenk, *Paenonia*, RE XVII, col. 2406.

²³ F. Papazoglu, *Srednjobalkanska plemena u predrimsko doba*, Sarajevo 1969, s. 112, 113.

nowaniem macedońskim. Z kolei I. Mikulčić integrację Pelagonów z Pajonami uzasadnia pokrewieństwem etnicznym tych ludów²⁴; przesłanek zaś panowania Pajonów nad Pelagonami upatruje w podobieństwie monet emitowanych przez władców Pajonów do monet Damastionu, który to fakt nie byłby możliwy bez panowania Pajonów nad Damastionem, a to zaś panowanie jednoznaczne jest z panowaniem Pajonów nad Pelagonami²⁵. I. Mikulčić sugeruje następnie, że Pelagonia w składzie państwa Pajonów pozostała aż do najazdu celtyckiego w 279/278 roku p.n.e., po czym popadła w zależność od Dardanów, by wreszcie w latach panowania Filipa V wejść w skład państwa macedońskiego²⁶. Argumentem jest tutaj fakt, że po upadku państwa macedońskiego i jego podziale przez Rzymian na dzielnice Pelagonia weszła do IV dzielnicy²⁷.

Koncepcje F. Papazoglu i I. Mikulčića, choć bardziej rozwinięte, nie rozwiązują przecież wszystkich wątpliwości związanych z historią Pelagonów. Wymienieni autorzy nie określają więc bliżej daty powstania państwa Pelagonów, o co zresztą trudno, przede wszystkim nie przeprowadzili żadnych badań nad nie znanym z imienia królem Pelagonów i Menelaosem Pelagonem, którzy przecież, biorąc pod uwagę wejście w aktywne związki z Atenami, musieli odgrywać jakąś poważniejszą rolę w historii interesującego nas regionu. Nie przekonują również argumenty przytoczone przez F. Papazoglu na poparcie tezy o podboju Pelagonów przez Pajonów. Teza o „pajonizacji Pelagonów”, jakoby rezultacie ich podboju przez Pajonów, wyklucza się w jakimś stopniu z tezą I. Mikulčića o pokrewieństwie Pelagonów i Pajonów, które to pokrewieństwo ułatwić miało rzeczony podbój. Także argument podobieństwa monet emitowanych przez Damastion do monet emitowanych przez władców Pajonów w zasadzie dotyczy tylko monet Lykpejosa i też nie stanowi poparcia dla tezy o podboju Pelagonów przez Pajonów. Zresztą wymowa tezy I. Mikulčića osłabiona została przez F. Papazoglu, która sądzi, że Damastion emitowało monety dla władców Ilirów²⁸. W przypadku Damastionu należy sobie jednak zdać sprawę z tego, że ośrodek ten nie został dotąd dokładnie zlokalizowany. Damastion znane było z pokładów srebra, leżało zaś zapewne na obszarze Dassaretii, a więc na zachód od Lynkestów i Pelagonów²⁹. Ośrodek egzystował zapewne już w V wieku p.n.e., skoro w okresie wojny peloponeskiej przybywali tutaj wypędzeni przez Ateńczyków mieszkańcy Mende i Eginy³⁰. Co się tyczy monet Da-

²⁴ Mikulčić, *Pelagonija*, s. 73 - 74. Por. Str. VII frg. 38.

²⁵ Mikulčić, *Pelagonija*, s. 82 - 83.

²⁶ Tamże, s. 82 - 83.

²⁷ Diod. XXXI, 8, 7; Liv. XLV, 29, 30.

²⁸ Papazoglu, *Politički razvitak*, s. 17.

²⁹ A. Mayer, *Položaj Damastia*, w: *Numizmatika*, II - IV, Zagreb 1936, s. 17 - 25; J. F. M. May, *The coinage of Damastion and the lesser coinages of the Illyro-Paeonian region*, Oxford 1939; W. Pająkowski, *Ilirowie. Illyrioi. Illyrii proprie dicti. Siedziby i historia. Próba rekonstrukcji*, Poznań 1980, s. 112.

³⁰ W. Aly, *Neue Beiträge zur Strabon-Überlieferung*, *Sitzungsberichte des Heidelb. Akademie d. Wiss. Phil.-Hist. Klasse Jg. 1931/32 Abh.* s. 3 - 32; Thuc. II, 27.

mastionu, to wykazują one podobieństwo przede wszystkim do monet emitowanych przez ośrodki chalkidejskie, samo zaś miasto utrzymywało stosunki z miastami na wybrzeżu trackim i egejskim. Tak więc podobieństwo pewnych monet pajońskich do monet damastionńskich niekoniecznie musi stanowić o panowaniu Pajonów nad Damastionem, a raczej odwrotnie – stanowić może wyraz ekspansji gospodarczej Damastionu, w zasięgu której znajdowały się również ośrodki pajońskie.

Szczególną rolę Pajonów w historii Pelagonów można wykazać jedynie w świetle kontaktów Pajonów z Macedończykami. Tymczasem z zachowanych źródeł wiadomo, że ludem, który istotnie odegrał ważącą rolę w historii Macedonii, byli nie Pajonowie, ale sąsiadujący od zachodu z Lynkestami i Pelagonami Ilirowie. Napór Ilirów na Macedonię trwał nieprzerwanie od przełomu V/IV wieku p.n.e. do początków panowania Filipa II. Zadawali Macedończykom liczne klęski, dość wspomnieć śmierć Perdykkasa III w walce z Ilirami³¹. Dopiero po tym wydarzeniu na widowni dziejowej jako aktywni przeciwnicy Macedończyków pojawiają się Pajonowie. Kres naporowi Ilirów i Pajonów położył dopiero Filip II, który wpięrował się z Agisem, władcą Pajonów³², następnie rozgromił władcę Ilirów Bardylisa. Po klęsce zadanej Ilirów Filip II przyłączył do Macedonii kraj aż po Jezioro Lychnidzkie (patrząc od wschodu)³³. W tych granicach mieści się Lynkestyda, ale i Pelagonia, a także, przynajmniej częściowo, Dassaretia. Tak więc wysuwana przez F. Papazoglu i I. Mikulčicia teza o szczególnej roli odegranej przez Pajonów w historii Pelagonów może nie mieć podstaw.

Nad obecnym stanem badań nad historią Pelagonów, poza oczywiście brakiem źródeł, zaciążył również niepoślednio stan badań nad historią sąsiednich Lynkestów. Jak już wiemy, w historii Lynkestów notowany jest władca również o imieniu Arrabajos, syn Bromeros, który określony jest jako Λυγκηστῶν Μακεδόνων Βασιλεὺς. W 424/423 roku p.n.e. walczył on z królem macedońskim Perdykkasem II, za sojusznika zaś miał Ilirów³⁴. W 422 roku p.n.e. Arrabajos jest sojusznikiem Ateńczyków³⁵. Panuje pogląd, że Arrabajos, syn Bromeros, miał syna noszącego również imię Arrabajos. Byłby to Arrabajos II Młodszy. Jest on jakoby notowany w kontekście tak zwanej II wojny Macedończyków z Lynkestami, którą toczył macedoński władca Archelaos około 400 roku p.n.e.³⁶ Synami Arrabajosa II mieli być władcy: Menelaos i Aeropos. Jest to ten sam Menelaos, który w dokumencie z Aten określany jest jako Pelagon³⁷. Osoba Aeroposa nas tutaj mniej interesuje³⁸.

³¹ Diod. XVI, 2, 8 - 9.

³² Diod. XVI, 4, 5.

³³ Diod. XVI, 8, 9.

³⁴ Thuc. IV, 124.

³⁵ Thuc. IV, 80. 83.

³⁶ Aristotelis *Politica*, ed. F. Susemühl, V, 1311 b; N. G. L. Hammond, *The Kingdom in Illyria ca 400 - 167 B. C.*, w: *The Annual of the British School of Archaeology at Athens*, Vol. 61, Oxford 1967, s. 239 - 253 zwłaszcza s. 244; Habicht, o.c., s. 512; Kacarov, *Peonija*, s. 29.

³⁷ Jak wyżej przypis 5.

Mniema się, że Lynkestowie mając za sojuszników Ilirów wypędzili z Macedonii Amyntasa III, następcę Archelaosa³⁹. Sądzi się też, że Lynkestowie odegrali jakąś poważniejszą rolę w historii stosunków Ateńczyków z Macedończykami. Mianowicie Menelaos, tutaj jakoby syn Arrabajosa II Młodszego, król Lynkestów (albo jako brat króla) potwierdzony rzekomo w pełnieniu tej funkcji jeszcze w 364 roku p.n.e., został nieco później wypędzony z kraju przez Perdykkasa III, znajdując azyl w Atenach i ateńskie obywatelstwo. Jako obywatel Aten broni następnie Ilion⁴⁰. Wypędzenie Menelaosa przez Macedończyków ma oznaczać kres autonomii Lynkestów⁴¹.

Zreferowana koncepcja historii Lynkestów nie przedstawia żadnej wartości. Przez przyporządkowanie do pocztu panujących nad Lynkestami osoby Menelaosa Pelagona i Menelaosa syna Arrabajosa Ateńczyka historia Lynkestów uległa rozszerzeniu, jednocześnie mamy do czynienia z pełnym pomieszaniem historii Pelagonów i Lynkestów. Stwierdzić bowiem należy brak jakichkolwiek podstaw do mniemania, że Arrabajos syn Bromerosy miał syna noszącego również imię Arrabajos. Jest to poważna, brzemenna w błędne interpretacje dowolność badawcza. Pociągnęła ona za sobą różnorakie konsekwencje, jak między innymi ustalenie błędnej chronologii wydarzeń związanych z wojną prowadzoną przez Archelaosa z Lynkestami. D. Kanatsoulis stwierdza na przykład, że był tylko jeden Arrabajos, syn Bromerosy, który panował nad Lynkestami co najmniej do 410 roku p.n.e. i w sojuszu z Sirrasem, o którym niżej, prowadził wojnę z Archelaosem, którą datował na rok 411 p.n.e.⁴² Skoro zaś Perdykkas II panował do 413 roku, zatem do tego co najmniej roku panował władca Lynkestów Arrabajos. Zreferowana koncepcja zawiera również szereg innych błędnych, niezgodnych z brzmieniem zachowanych źródeł, ustaleń. Tak więc trudno zgodzić się z poglądem, że Amyntasa III z Macedonii wyparli sprzymierzeni z Ilirami Lynkestowie⁴³. Udział Lynkestów w tym wydarzeniu jest jednak bardzo prawdopodobny. Źródło bowiem jako czynnik sprawczy wydarzenia wymienia Ilirów⁴⁴. Brak też podstaw do wnoszenia, że kres autonomii Lynkestów położył Perdykkas III, kiedy rzekomo wypędził Menelaosa⁴⁵, jakoby władcę Lynkestów. Są jednak badacze, którzy stoją na stanowisku, że kres niezawisłości Lynkestów po raz pierwszy położyli raczej Ilirowie⁴⁶. Może to być

³⁸ Habicht, o.c., s. 513; C. J. Beloch GG² III², 2, s. 77; F. Geyer, *Makedonien bis zur Thronbesteigung Philipps II*, München 1930, s. 82; Mikulčić, *Pelagonija*, s. 72.

³⁹ Mikulčić, *Pelagonija*, s. 73; M. Fluss, *Illyrioi*, RE Suppl. V, col. 327.

⁴⁰ Geyer, *Makedonien*, s. 82; Habicht, o.c., s. 512; Bengtson, GG, s. 300.

⁴¹ Werner, o.c., s. 89, 1; Habicht, o.c., s. 512; Geyer, *Makedonien*, s. 82.

⁴² Kanatsoulis, o.c., s. 54 - 56, 64 - 66.

⁴³ Jak wyżej przypis 39.

⁴⁴ Diod. XIV, 88.

⁴⁵ Jak wyżej przypis 41.

⁴⁶ T. Wałek-Czernecki, *Dzieje greckie*, w: *Wielka Historia Powszechna*, II, Warszawa 1934, s. 388 - 389, wyraża pogląd, że Lynkestowie popadli wprawdzie w zależność od Ilirów po

trafniejszy pogląd, ponieważ w walce z Ilirami poległ przecież Perdykkas III. Wcale przy tym nie jest wykluczone, że Perdykkas III spieszył z pomocą Lynkestom napastowanym przez Ilirów. Jego śmierć przypieczętowała tedy upadek ich niezawisłości. Jeśli tak było istotnie, to wkrótce po starciu Filipa II z Bardylisem, władcą Ilirów, Lynkestowie popadli w zależność od Macedonii. Przecież Filip II przyłączył wówczas do Macedonii cały kraj aż po Jezioro Lychnidzkie (patrząc od wschodu)⁴⁷. Dodajmy, że jeden z poglądów komentujących historię Lynkestów głosi, że po wojnie Filipa II z Bardylisem Lynkestowie znikają ostatecznie ze źródła⁴⁸, co nie jest jednak takie pewne. Rozbudowany jest również wątek historii Lynkestów w okresie końcowym panowania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego⁴⁹. Z punktu widzenia interesującej nas tutaj bardziej historii Pelagonów rozważania na ten temat mają znaczenie drugorzędne.

Podsumowując przegląd dotychczasowych badań nad historią Lynkestów stwierdzić należy pomieszczenie wydarzeń związanych z Pelagonami. Nie sprzyja to ani prawidłowej rekonstrukcji historii Pelagonów ani Lynkestów.

Tymczasem historia interesującego nas regionu zawiera jeszcze jedną zagadkę. Mianowicie w kontekście historii Lynkestów pojawia się władca imieniem Sirras. Występuje obok władcy Lynkestów Arrabajosa, syna Bromeros, w okresie jego wojny z Archelaosem, władcą Macedonii⁵⁰. Uwagę zwracają koligacje Sirrasa; oto Eurydyka, małżonka macedońskiego władcy Amyntasa III, matka zaś Filipa II, była córką Sirrasa. Z kolei jej matka, z imienia niestety nie znana, małżonka zaś Sirrasa, była córką Arrabajosa Bakchiady, władcy Lynkestów⁵¹. Na temat pochodzenia Sirrasa wysunięto, jak dotąd, wiele poglądów. W przypadku Sirrasa pewnikiem jest to, że był zięciem Arrabajosa Bakchiady, przez małżeństwo zaś swej córki Eurydyki został teściem macedońskiego władcy Amyntasa III. Te właśnie fakty wykluczają się z poglądami sugerującymi przynależność Sirrasa do rodu Bakchiadów⁵², to jest tego samego rodu co Arrabajos. Brak też podstaw do podtrzymania poglądu, że Sirras był szwagrem Arrabajosa II Młodszego, syna Arrabajosa I i że był proweniencji ilirskiej⁵³. Arrabajos II jest bowiem, jak stwierdziliśmy, po prostu wymysłem pewnych badaczy. Brak też należytych podstaw by twierdzić, że Sirras był władcą Orestów⁵⁴. Nic też nie przemawia za tym, by Sirras był młodszym

śmierci Perdykasa III, od Macedonii zaś za Filipa II po jego zwycięstwie nad Bardylisem. Podobny pogląd wyrażają autorzy *Drevnjaja Grecija* pod red. V. V. Struve, Moskwa 1956, s. 463; por. Bengtson, GG, s. 300.

⁴⁷ Diod. XVI, 8, 9.

⁴⁸ Mikulčić, *Pelagonija*, s. 72.

⁴⁹ O tym zagadnieniu patrz obszerniej Habicht, o.c., passim.

⁵⁰ Arist. *Pol.* V, 1311 b.

⁵¹ Str. *Geogr.* VII, 7, 8; Arist. *Pol.* V, 1311 b; Plutarchi *Moralia* 14.

⁵² Kacarov, *Car Filip II*, s. 75.

⁵³ Tak Habicht, o.c., s. 512.

⁵⁴ U. Köhler, *Makedonien unter König Archelaos*, Sitzungsberichte der Königlichen

bratem Amyntasa Macedońskiego, który w okresie Perdykkasa II panował jakoby samodzielnie nad krajem nad Aksiosem⁵⁵. Wysuwano poglądy, że Sirras był ilirskim władcą Orestów, a poprzez związek małżeński z córką Arrabajosa I, jednocześnie jakoby siostrą małoletniego Arrabajosa II, stał się regentem nad królestwem Lynkestów⁵⁶. Mniema się również, że był ilirskim władcą helleńskiego ludu Elimiów⁵⁷ lub synem Derdasa, władcy Elimiów⁵⁸. Sirrasa łączono również ogólnikowo z Ilirią jako podstawą jego panowania⁵⁹, nie skonkretyzowano jednak nad jakim ludem w tej części Bałkanów panował. W badaniach nad pochodzeniem Sirrasa do najważniejszych wyników doszła F. Papazoglu; uznała ona Sirrasa za pierwszego historycznego władcę Ilirów — *Illyrii proprie dicti*, którego to ludu istnienie założyła i wykazała. Jednocześnie Sirras uchodzi według tejże autorki za przedstawiciela starszej dynastii panującej nad Ilirami. Po nim władzę nad Ilirami miałby przejąć uzurpator imieniem Bardylis⁶⁰. Tezy F. Papazoglu opierają się na następujących argumentach: *Illyrii proprie dicti* — Ilirowie byli najbliższymi, bezpośrednimi zachodnimi sąsiadami Lynkestów i dlatego mogli spieszyć im z pomocą w okresie walk z Macedończykami (tak było np. w okresie walki Arrabajosa I z Perdykkasem II w 424 roku p.n.e.⁶¹ i następnie w okresie walki z Archelaosem⁶²); kolejny argument, to pochodzenie córki Sirrasa — Eurydyki, która była określana jako na poły Ilirka, na poły barbarzyńca⁶³. Co się tyczy pierwszego argumentu, a więc siedzib, to, jak wykazano, nie leżały one w sąsiedztwie Lynkestów⁶⁴. Ponadto w Ilirii było więcej ludów, które z pewnością należały do gałęzi ilirskiej, na przykład Taulantiowie. Z kolei na poły ilirskie pochodzenie Eurydyki dobrze świadczy o koligacjach Bakchiadów panujących nad Lynkestami z arystokracją ilirską, ale nie stanowi jeszcze dowodu na poparcie tezy o ilirskiej proveniencji samego Sirrasa. Przecież Eurydyka swoje na poły ilirskie pochodzenie zawdzięczać mogła swoim antenatom w linii żeńskiej, np. swojej babce, małżonce Arrabajosa I. Zwolennicy tezy ilirskiej proveniencji imienia Sirras sięgali po takie argumenty, jak obecność ilirskiego komponentu etnicznego w Macedonii Górnej. Do grupy ilirskiej zaliczali więc takie

Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Jahrgang 1893, s. 492; O. Hoffmann, *Die Makedonen. Ihre Sprache und ihre Volkstum*, Göttingen 1906, s. 163; Beloch, GG³ III, 2, s. 78 - 79.

⁵⁵ V. Costanzi, *Studi di storia Macedonica fino a Filippo*, Pisa 1934, s. 77.

⁵⁶ Hammond, *The Kingsdom*, s. 244.

⁵⁷ Hoffmann, o.c., s. 160.

⁵⁸ Geyer, *Makedonien*, s. 79 - 81; J. Kaerst, *Archelaos*, RE II, 448; RE V, s. 230 s.v. *Derdas*.

⁵⁹ Kanatsoulis, o.c., 60 - 63; Momigliano, *Filippo il Macedone*, 1934, s. 30.

⁶⁰ F. Papazoglu, *Les origines et la destinée de l'Etat Illyrien*, Historia XIV, 1965, s. 143 - 179; tejże, *Poreklo i razvoj ilirske države*, Godišnjak V, Sarajevo 1967, s. 123 - 144, passim.

⁶¹ Thuc. IV, 124.

⁶² Arist. *Pol.* V, 1311 b.

⁶³ Plutarchi *Moralia*, 14; Libanii *Declamationes* VIII, p. 606, 18; Suidas (ed. Adler) s.v. *Karanos*.

⁶⁴ Pająkowski, *Ilirowie*, s. 56 - 63.

ludy tę część Macedonii zamieszkujące, jak Orestowie, Lynkestowie, Eordowie, Elimowie, także Pelagonowie, Pajonowie i wiele innych. Ludy te niekiedy określało się mianem południowoirskich⁶⁵. Jednym z argumentów przemawiających za ilirską proveniencją imienia Sirras jest ten, że imię to notowane jest również w onomastyce Epidamnos⁶⁶, w którym to mieście etniczny komponent ilirski odgrywał z pewnością jakąś poważniejszą rolę. Grupa onomastyczna Sirras-Sirris-Sirrajoj-Sirropajones jest dobrze osadzona w onomastyce pajońskiej⁶⁷. Ale powyższa okoliczność nie może stanowić żadnego dowodu na poparcie tezy o jej ilirskiej proveniencji. Trzeba bowiem stwierdzić, że ilirska proveniencja Pajonów, choć ekspozowana w literaturze⁶⁸, nie jest przecież powszechnie akceptowana. Inni bowiem badacze język pajoński zaliczają do grupy trackiej, zatem do tej grupy można by też zaliczyć grupę Sirras-Sirrajoj⁶⁹. Inni uważali, że Pajonowie byli częścią etnosu greckiego⁷⁰, frygijskiego, niezależność którego w diasporze indoeuropejskiej zakładali⁷¹, częścią etnicznej grupy macedońskiej⁷², reprezentowali sobą grupę indoeuropejskich Pelazgów⁷³, wreszcie sugeruje się ich samodzielną pozycję w rodzinie indoeuropejskiej⁷⁴. Według naszych poglądów grupę pajońską należy wiązać z gałęzią frygijską, która w rodzinie indoeuropejskiej była gałęzią samodzielną, różną od trackiej, ilirskiej, helleńskiej⁷⁵. W takim razie grupa onomastyczna Sirras-Sirrajoj-Sirropajones należy do gałęzi frygijskiej, w ramach której znajdowali się również Pajonowie.

Ustalenie pochodzenia imienia Sirras nie oznacza oczywiście rozwiązania zagadnienia jego pozycji politycznej, ściśle położenia jego królestwa. Badając to zagadnienie w przeszłości pomieszano historię Lynkestów z historią Orestów, Elimów, Ilirów, Macedończyków. U podstaw odpowiednich kombinacji leżały koligacje Sirrasa, które nakazywały jego królestwo lokalizować w bezpośrednim sąsiedztwie Lynkestów. Orientacja to bezspornie trafna, ale w toku dotychczasowych poszukiwań jego królestwa poruszono wszystkich sąsiadów Lynkestów z południa, zachodu i wschodu. Natomiast nie zwrócono, jak dotąd, uwagi na północnych sąsiadów Lynkestów, mianowicie Pelagonów, którzy przecież wraz z Lyn-

⁶⁵ J. Schmidt, *Orestae*, RE XIX, col. 961 - 965; Mayer, o.c., s. 136 s.v. *Eordaea*.

⁶⁶ Mayer, s.v. *Sirris*.

⁶⁷ Russu, *Macedonica*, s. 216.

⁶⁸ Mayer, s.v. *Pajones*.

⁶⁹ Detschev, o.c., s.v. *Pajones*; s.v. *Siris*, -*Sirra*.

⁷⁰ P. Katičić, *Peonci i njihov jezik*, Živa Antika XXVII, 1977, s. 25 - 31.

⁷¹ Por. W. Pająkowski, *Pochodzenie Pajonów. Historia i stan badań. Perspektywy badawcze*, Balcanica Posnaniensia I, 1984, s. 52 przypis 23.

⁷² Russu, o.c., s. 158.

⁷³ F. Papazoglu, *Etnička struktura antičke Makedonije u svetlosti novijih onomastičkih istraživanja*, Balcanica VIII, Belgrade 1977, s. 66 - 81.

⁷⁴ Por. Pająkowski, *Pochodzenie Pajonów*, s. 52 przypis 29; por. R. Ködderitzsch, *Brygisch, Paonisch, Makedonisch*, Linguistique Balkanique XXVIII, 1985, s. 18 - 41.

⁷⁵ Pająkowski, *Pochodzenie Pajonów*, s. 58 i n.

kestami zajmowali jeden zwarty pod względem geograficznym region: Kotlinę Pelagońską. W badaniach tych istotne też znaczenie ma problem pozycji etnicznej Pelagonów. Wiadomo, że niektórzy z badaczy uważali Lynkestów za część Pelagonów⁷⁶. Jest to z pewnością pogląd błędny, albowiem zachowane źródła rozróżniają Pelagonów i Lynkestów⁷⁷, świadcząc w ten sposób o ich odrębności, przynajmniej w sensie organizacyjnym. O wiele jednak ważniejsza wydaje się pozycja etniczna Pelagonów. Otóż, podobnie jak w przypadku Pajonów, również Pelagonów uważano za lud ilirski⁷⁸, tracki⁷⁹, macedoński⁸⁰, helleński⁸¹. Do najbardziej trafnych należy chyba teza o pajońskiej proveniencji Pelagonów⁸², co w dalszej kolejności stanowi o ich frygijskim pochodzeniu. Przypomnijmy, że wódz Pajonów Asteropajos był synem Pelagona (albo Pelegona)⁸³. Genealogia wskazuje na wzajemne pokrewieństwo Pajonów z Pelagonami. Ustaliwszy powyższe przejść możemy do konkluzji na temat historii Pelagonów.

Jeśli powyższe ustalenia mają jakieś podstawy, to przyjąć możemy, że Sirras byłby pierwszym historycznym władcą Pelagonów. Sirras występuje obok władcy Lynkestów – Arrabajosa i jest przeciwnikiem Archelaosa, władcy Macedonii. Archelaos panował od 413 do 399 r. p.n.e. A ponieważ Sirras był jednocześnie zięciem Arrabajosa i teściem Amyntasa III, zatem jego panowanie mogło sięgać co najmniej po początek panowania Amyntasa III, to jest po rok 393 p.n.e. Interesuje nas polityczna ocena małżeństwa Sirrasa z córką Arrabajosa, władcy Lynkestów. Przypomnijmy, że Lynkestowie za panowania Arrabajosa odparli najazd Perdykkasa II w 424/423 roku. Sojuznikami Lynkestów byli Ilirowie⁸⁴. Wojna jest kontynuowana za rządów Archelaosa. Uczestniczą w niej z jednej strony Arrabajos i Sirras, przeciwnikiem jest Archelaos⁸⁵. Stroną aktywną był Archelaos, znany z dynamicznych poczynań w dziedzinie polityki wewnętrznej i na arenie międzynarodowej. Małżeństwo Sirrasa z córką Arrabajosa można więc interpretować jako sojusz obronny zwrócony ostrzem przeciwko Archelaosowi. Nieco inaczej może się przedstawiać sytuacja w okresie panowania Amyntasa III w Macedonii. Kraj ten, poczynając od początku jego panowania, był celem nieustannych ataków Ilirów, którym kres położył dopiero Filip II. Ekspansja Ilirów zagrażała nie tylko Macedonii, także jej najbliższym sąsiadom zażywającym dotąd autonomii politycznej, w tej liczbie Molossom z Epiru, Lynkestom, a jak Lynkestom, to zapewne także Pelagonom.

⁷⁶ Jak wyżej przypis 6 i 12.

⁷⁷ Mayer, s.v. *Pelagones*, s. 261; J. Weiss, *Lynkestis*, RE XIII, 2469.

⁷⁸ Mayer, s.v. *Pelagones*, s. 261.

⁷⁹ Detschev, s. 351 s.v. *Pajones*.

⁸⁰ Russu, *Macedonica*, s. 158.

⁸¹ A. V. Daskalakis, *The hellenism of ancient Macedonians*, Thessaloniki 1965, wg indeksu s.v. *Pelagonia*.

⁸² Pająkowski, *Pochodzenie Pajonów*, s. 60, *passim*.

⁸³ Hom. *Ill.* II, 848.

⁸⁴ Thuc. IV, 124.

⁸⁵ Arist. *Pol.* V, 1311 b.

W tej sytuacji władca Pelagonów Sirras sojuszników poszukiwać mógł w sąsiedniej Macedonii. Wyrazem sojuszu Sirrasa z Amyntasem III było, jak śmiemy przypuszczać, małżeństwo jego córki Eurydyki z władcą macedońskim.

Krajami leżącymi w basenie Jeziora Lychnidzkiego Ateńczycy interesowali się już w okresie wojny peloponeskiej. Byli więc sojusznikami Arrabajosa, władcy Lynkestów, w okresie jego walki z Perdykkasem II⁸⁶. Jak wiemy, sojusznikami Arrabajosa byli wówczas również Ilirowie⁸⁷. Klęska w wojnie peloponeskiej pozbawiła Ateńczyków możliwości wywierania wpływu na wydarzenia w tym rejonie. Ateńczycy do aktywnej polityki mogli tutaj powrócić dopiero po reaktywowaniu II Związku Morskiego, to jest po 378 roku p.n.e. Przynajmniej do aktywnej polityki powrócili w rejonie Korkyry na Morzu Jońskim, dokąd wysłali eskadrę pod Tymoteuszem⁸⁸. Trudno jednak przyjąć, by odnieśli jakieś znaczniejsze sukcesy na północy w rejonie Morza Adriatyckiego i w samej Ilirii. Tutaj w tym okresie rozwijali ekspansję Ilirowie, w jej zasięgu znajdował się również kraj dokoła Jeziora Lychnidzkiego, tym samym Pelagonia i jej sąsiedzi. Natomiast powrót Ateńczyków do aktywnej polityki w tym rejonie pewny jest w okresie rządów Perdykkasa III w Macedonii (365 - 359). Dodać należy, że w tym okresie Ateńczycy prowadzili jawnie antymacedońską politykę⁸⁹. Świadectwem odpowiednich stosunków łączących Ateńczyków z Pelagonami, sąsiadami Macedończyków, są cytowane wyżej napisy z Aten datowane na lata 365/364 i 363/362, z których jeden odnotowuje instytucję nie znanego z imienia króla Pelagonów, drugi zaś wymienia Menelaosa Pelagona, którym Ateńczycy wyrażali wdzięczność za okazaną pomoc, nadając im proksenię i euergetię⁹⁰. Natomiast napis z Ilion, w którym notowany jest Menelaos syn Arrabajosa Ateńczyka⁹¹, jeśli trafny jest domysł, że jest on rodzinnie powiązany z Menelaosem Pelagonem, a także z królem Pelagonów, wskazywałby na jego banicję. W istocie, w tym mniej więcej okresie Pelagonowie znikają z widowni dziejowej jako podmiot autonomicznej struktury politycznej. Znikają zresztą także Lynkestowie i inni ich sąsiedzi. Można przypuszczać, że władcę Pelagonów, sojusznika Ateńczyków, pozbawił królestwa macedoński król Perdykkas III, który, jak się zdaje, zaatakował następnie Ilirów. W walce z Ilirami Perdykkas III poniósł jednak śmierć, los jego podzieliło 4000 Macedończyków⁹². Była to więc klęska, rezultat której pozwolił z kolei władcy Ilirów zająć zapewne całą Macedonię Górną, w czym mieściła się Pelagonia, Lynkestyda i inne dzielnice górnomacedońskie. Niebawem po zwycięstwie odniesionym nad władcą Ilirów Bardylisem Filip II przyłączył ten

⁸⁶ Thuc. IV, 80, 83.

⁸⁷ Thuc. IV, 124.

⁸⁸ Cornelii Nepotis quae supersunt, *Vita Timotei*, 2.

⁸⁹ Bengtson, GG, s. 300 i n.

⁹⁰ Jak wyżej przypis 4 i 5.

⁹¹ Jak wyżej przypis 6.

⁹² Diod. XVI, 2, 8 - 9.

kraj do Macedonii⁹³. To właśnie wydarzenie ostatecznie przypieczętowało losy autonomii Pelagonów i ich sąsiadów. Kraje te stały się odtąd integralną częścią monarchii Argeadów.

Tak, według nas, rysuje się obraz historii Pelagonów, maleńkiego ludu, który pod względem politycznym wyodrębnił się z zespołu ludów pajońskich. Początek procesu wyodrębniania się Pelagonów upatrujemy w wydarzeniach związanych z rozkładem panowania perskiego w Europie. Persowie, jak wykazano to w innym miejscu⁹⁴, podbite w Europie kraje zorganizowali w odrębną prowincję pod nazwą *satrapia Skudra*. Nader prawdopodobne, że w jej granicach znalazła się również Pelagonia. Po rozkładzie władztwa perskiego interesujący nas rejon był widownią kształtowania się odrębnych struktur. Powstało więc odrębne królestwo Lynkestów, i – jak śmiemy mniemać – również Pelagonów. Próby opanowania tych krajów przez władców Macedonii, sąsiedniej Pajonii czy trackich Odrysów nie powiodły się. Pierwszym historycznym władcą Pelagonów był, jak śmiemy przypuszczać, Sirras, który panował w okresie, kiedy nad Lynkestami panował jeszcze Arrabajos Bakchiada, w Macedonii zaś władzę sprawowali Perdykkas II, Archelaos i Amyntas III. Jednym z następców Sirrasa był zapewne nie znany z imienia król Pelagonów, w kolejności Menelaos Pelagon, być może syn tego króla. A jeśli teraz przyjąć, że notowany w zapisie z Ilion Menelaos syn Arrabajosa Ateńczyka jest spokrewniony z Menelaosem Pelagonem i z nie znanym z imienia królem Pelagonów, zatem również w obrębie domu panującego nad Pelagonami, podobnie jak to miało miejsce w domu panującym nad Lynkestami, było używane imię Arrabajos.

Przedstawiona powyżej koncepcja rekonstrukcji historii Pelagonów nawiązuje do koncepcji F. Papazoglu, I. Mikulčicia i innych badaczy, stanowiąc ich rozwinięcie, stoi zaś w opozycji do koncepcji W. Dittenbergera i E. Oberhummera, którzy traktowali historię Pelagonów co najwyżej jako fragment historii Lynkestów.

HISTORY OF PELAGONS. THE PRESENT STATE OF RESEARCH

Summary

The author discusses the sources for the history of Pelagons, and the hitherto conceptions of its reconstruction. It is claimed that those of the research workers (like W. Dittenberger, E. Oberhummer, Ch. Habicht and others) who included the notes in inscriptions from Athens an unknown by name king of Pelagons and Menelaos Pelagon to the rulers reigning over Lynkestas, confused as a consequence the history of Pelagons with that of Lynkestas, adding significance to the latter. More appropriate conclusions were drawn by F. Papazoglu, I. Mikulčič, N. G. L. Hammond, H. Bengtson, D. Kanatsoulis. The author of the present article includes within a group of Pelagon rulers the one called Sirras whose political origin was until now differently

⁹³ Diod. XVI, 4; 8, 1.

⁹⁴ W. Pająkowski, *Einige Bemerkungen zur Lokalisierung der persischen Provinz (Satrapie) Skudra*, EOS LXXI, 1983, s. 243 - 255, passim.

described. The author thinks that Sirras was the first historical ruler of Pelagons, reigning contemporaneously with Arrabajos of Lynkestida, Archelaos and Amyntas III who governed in Macedonia. Sirras's heirs were — an unknown by name king of Pelagons and Menelas Pelagon. The state of Pelagons was founded at the turn of the 5th century. Originally it was an ally of Lynkestes, then of Macedonians under Amyntos III. The end of independence was surely brought by Illyrians under Bardylis. Finally, into the rule of Macedonia it fell during the reign of Philip II. By origin Pelagons were a Payonian people.